

LIBER DEFUNCTORUM

Ks. prof. dr hab. Jan Kanty Pytel
(3 IX 1928 – 21 XI 2019)

Jan Kanty Pytel urodził się 4 września 1928 r. w Budzynie, w powiecie chodzieskim z ojca Stanisława i matki Anastazji z domu Janiszewska, którzy zawarli sakrament małżeństwa 14 września 1910 roku. Ojciec, urzędnik kolejowy, podczas pierwszej wojny światowej (1914-1918) został przymusowo wcielony do niemieckiego wojska i walczył pod Verdun. Jan Kanty miał dziesięcioro rodzeństwa, z czego czworo zmarło we wczesnej młodości. „Nigdy – wspominał – nie było nas za dużo, każdy miał swoje miejsce przy stole, przy każdym we wszystkie święta i w każdą niemal niedzielę siadali z nami krewni”. Dramatycznym przeżyciem z jego dzieciństwa była tragiczna śmierć bardzo uzdolnionego brata Teodora, który utonął podczas kąpieli w jeziorze.

Mając jedenaście lat przeżył we wrześniu 1939 r. wybuch drugiej wojny światowej. Ojciec służbowo został odwołany do Lwowa, a matka z dziećmi uciekała przez Wągrowiec i Gniezno do rodziny w Gierwatowie. Ponieważ Niemcy szybko opanowali Wielkopolskę, zawróciła i cała rodzina nocowała w Kłęcku. Po wyjeździe dowiedziano się, że niemieccy okupanci rozstrzelali tam 220 mężczyzn. Ten sam dramat powtórzył się w Budzynie: w okolicznych lasach okrutnie zamordowano wielu byłych powstańców wielkopolskich i młodych mężczyzn, a także proboszcza, kierownika szkoły i policjanta. Ojciec, który szczęśliwie wrócił do domu, zmarł 8 października 1942 r. w Poznaniu. Lata wojny były naznaczone krwawymi niemieckimi represjami ludności polskiej, wśród niej kapłanów.

Od lutego 1945 r. Jan Kanty Pytel uczęszczał do Gimnazjum św. Barbary w Chodzieży, które miało profil matematyczny. Z wdzięcznością wspominał kilku nauczycieli, wśród nich Zygmunta Orłowskiego, który uczył historii i geografii. Kiedy ze strony części innych nauczycieli nasilała się presja ideologiczna po tzw. małej maturze przeniósł się w 1946 r. do Liceum Humanistycznego im. Przemysława w Rogoźnie Wielkopolskim, gdzie 22 maja 1948 r. zdał egzamin maturalny. We wdzięcznej pamięci zachował tamtejszych nauczycieli, wśród nich profesor Dutkiewiczównę, która prowadziła konwersacje z języka francuskiego. Podczas pobierania nauki w szkole średniej był prezesem Sodalicii Mariańskiej i pozostawał w bliskich kontaktach z kapłanami, którzy wywarli trwałe wpływy na jego życie.

Po maturze zgłosił się do Seminarium Duchownego. Dwa pierwsze lata (1948-1950), obejmujące studium filozofii, miały miejsce w Arcybiskupim Seminarium Duchownym w Gnieźnie, zaś cztery następne, poświęcone studium teologii – w Poznaniu. W Gnieźnie przeżył śmierć prymasa Augusta Hłonda oraz ingres, w dniu 2 lutego 1949 r., jego następcy – arcybiskupa Stefana Wyszyńskiego. Wychowawcami i przewodnikami w drodze do kapłaństwa byli księża głęboko naznaczeni piętnem wojny, prześladowań, deportacji i obozów koncentracyjnych. Szczególnie mocno zapamiętał profesorów seminarium poznańskiego, podkreślając ich wybitne dokonania i charyzmaty dydaktyczno-wychowawcze. Świecenia kapłańskie przyjął 27 maja 1954 r. z rąk biskupa Franciszka Jedwabskiego, więźnia Dachau.

Po święceniach został skierowany do parafii w Wolsztynie, gdzie pracował przez dwa lata jako wikariusz. W 1956 r. arcybiskup Walenty Dymek skierował go na studia doktoranckie w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim. W żywej pamięci zachował wybitnych biblistów, którzy byli jego mistrzami: ks. prof. Feliks Gryglewicz, ks. prof. Stanisław Styś i ks. prof. Stanisław Łach. Szczególną atencją darzył ks. prof. Eugeniusza Dąbrowskiego: „Mówił pięknym językiem, zresztą wyjawiał, że uczył się dawniej całych fraz z dzieł Henryka Sienkiewicza i Stefana Żeromskiego”. Pod jego kierunkiem ks. Jan K. Pytel napisał prace magistersko-licencjacką zatytułowaną *Elementy konstytutywne jedności Kościoła w Liście do Efezjan*. Ponieważ ks. prof. Dąbrowski nieoczekiwanie odszedł z KUL-u, rozprawa doktorska powstawała pod kierunkiem ks. prof. F. Gryglewicza. Nosila tytuł *Świątynia. Biblijna metafora Kościoła i po obronie*, która odbyła się 27 czerwca 1961 r., na jej podstawie uzyskał stopień doktora. Otrzymał propozycję pozostania na KUL-u, ale z niej nie skorzystał i wrócił do Poznania.

W 1961 r. ks. dr Jan K. Pytel podjął wykłady z Pisma Świętego i języka greckiego w poznańskim Arcybiskupim Seminarium Duchownym. Miał również inne obowiązki w czasach, gdy coraz bardziej nasilały się represje komunistyczne skierowane przeciw Kościołowi. Dwukrotnie, w roku 1962 i 1969, otrzymał zaproszenie na stypendium naukowe do Rzymu, a także na stypendium habilitacyjne w Grazu, ale nie otrzymał paszportu na wyjazd zagraniczny. W latach 1967-1969 pełnił funkcję wicerektora seminarium i do jego obowiązków należało między innymi odwiedzanie alumnów zaciąganych do specjalnych garnizonów wojskowych.

Uzyskawszy zwolnienie z urzędu wicerektora zamieszkał w 1970 r. na terenie parafii św. Jana Kantego w Poznaniu. Wkrótce został kierownikiem działu wydawniczego Księgarni św. Wojciecha. Z inspiracji ks. prof. A. Klawka, we współpracy z ks. prof. M. Peterem, zaczął powstawać nowy przekład Pisma Świętego, równoległy do Biblii Tysiąclecia, znany jako Biblia Poznańska. Księdzu Pytłowi przypadło w udziale uzyskanie zgody Działu Wydawnictw Ministerstwa Kultury i Sztuki oraz Urzędu do Spraw Wyznań w Warszawie na wydanie tego dzieła. Po uzyskaniu wszystkich akceptacji, także kościelnych, rozpoczęło się kompletowanie zespołu tłumaczy i w latach 1973-1975 gotowe dzieło zostało opublikowane. Ksiądz Pytel zamieścił w nim swój przekład Listów Więziennych (Ef, Flp, Kol, Fil)

W latach 1969-1971 ks. dr Jan K. Pytel prowadził wykłady zlecone na Wydziale Teologicznym Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie. Na tej samej uczelni 27 czerwca 1975 r., na podstawie rozprawy *Gościnność w Piśmie Świętym. Studium źródłoporównawcze*, miało miejsce jego kolokwium habilitacyjne. Habilitacja została urzędowo zatwierdzona 28 marca 1977 r. i wkrótce otrzymał nominację na docenta. Od 1976 r. pełnił funkcję cenzora publikacji o treści religijnej, a od 1981 r. również Międzynarodowego Przeglądu Teologicznego i Kolekcji *Communio*. W 1981 r., tuż przed stanem wojennym, został mianowany duszpasterzem inteligencji. Metropolita poznański zaproponował mu funkcję rektora seminarium, ale odmówił, przyjął natomiast wybór na urząd Dziekana Papieskiego Wydziału Teologicznego (PWT) w Poznaniu, który sprawował przez dwie kolejne kadencje (1981-1987).

30 kwietnia 1983 r. objął stanowisko profesora nadzwyczajnego na poznańskim PWT, a jesienią tegoż roku podjął także wykłady monograficzne w Instytucie Filologii Polskiej i Klasycznej Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza. W 1985 r. odbył pielgrzymkę do Ziemi Świętej, prowadząc codziennie dla uczestniczących w niej kapłanów medytacje biblijne. W marcu 1987 r. oraz

dwa lata później został powołany do Rady Naukowej Konferencji Episkopatu Polski. W tym czasie z woli metropolity poznańskiego należał też do Rady Kapłańskiej i Kolegium Konsultorów. Brał systematyczny udział w wielu krajowych i zagranicznych konferencjach i sympozjach naukowych. W latach 1989-1999 pełnił funkcję kapelana poznańskiego Klubu Inteligencji Katolickiej. Po utworzeniu na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza Wydziału Teologicznego do 2010 r., czyli do przejścia na emeryturę, prowadził w nim wykłady.

Od utworzenia Stowarzyszenia Biblistów Polskich był jego członkiem zwyczajnym (SBP 26), a w 2008 r. w dowód wdzięczności i uznania za osiągnięci naukowo-dydaktyczne został mianowany członkiem honorowym SBP.

Wielki i skuteczny propagator osoby i myśli Romana Brandstaettera, był w 2002 r. założycielem i rozpoczął pełnienie funkcji prezesa Stowarzyszenia im. Romana Brandstaettera. Chętnie zajmował się pracą duszpasterską. Wygłosił kilka serii rekolekcji i był często zapraszany z kazaniem na uroczystości kościelne oraz jubileusze kapłańskie i rodzinne. W Autobiografii napisał: „W swoim życiu miałem szczęście do ludzi”. Do osób, które wywarły największy wpływ na jego życie zaliczył: franciszkanina o. Mieczysława Mirochno, brata Cherubina z Niepokalanowa, brata Zenona Żebrowskiego i Hansa Urs von Balthasara.

Ksiądz Profesor napisał około 30 recenzji do stopni i tytułów naukowych, promował również 10 doktorów. Pełna bibliografia liczy łącznie ponad 300 pozycji drukowanych. 17 czerwca 1998 r. Minister Edukacji Narodowej nadał mu „za szczególne zasługi dla oświaty i wychowania” medal Komisji Edukacji Narodowej, a w 2019 r. Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego przyznał odznakę honorową „Zasłużony dla Kultury Polskiej”.

Ksiądz prof. Jan Kanty Pytel zmarł 21 listopada 2019 r. w Poznaniu, w 91 roku życia i 65 roku kapłaństwa. Uroczystości pogrzebowe miały miejsce 25 listopada w kościele św. Jana Kantego w Poznaniu, gdzie przez pół wieku był rezydentem, oraz nazajutrz w kościele św. Barbary w rodzinnym Budzynie, po czym ciało Zmarłego zostało pochowane na tamtejszym cmentarzu parafialnym.

Ks. prof. dr hab. Waldemar Chrostowski, SBP 1

Źródła:

1. Zeszyty Naukowe Stowarzyszenia Biblistów Polskich 16 (2019) nr 16, s. 224-225.
2. *Autobiografia*, [w:] F. Lenort, T. Siuda (red.), *Verbo Domini servire. Opuscula Ioanni Cantio Pytel septuagenario dedicata*, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu Wydział Teologiczny. Opuscula Dedicata 2, Poznań 2000, s. 269-312.

-
3. P. Ostański, *Bibliografia prac drukowanych ks. prof. dr. hab. Jana Kantego Pytla*, [w:] *tamże*, s. 257-267.
 4. J. K. Pytel, *Jestem posłał mnie do was (Wj 3,14)*, Parafia Rzymsko-Katolicka pw. św. Barbary, Budzyń 2014.